

технические вопросы построения информационного общества системно подчинены главной задаче обеспечения высокого качества жизни каждого человека в Украине, высокого уровня его благосостояния.

Выводы. Электронное управление в Украине представлено электронным правительством как формой организации государственного управления и как инструментом развития информационного общества. Содержательно электронное управление призвано обеспечить ориентацию государственного управления на удовлетворение потребностей населения и его интересов в Украине на основе расширения применения информационно-телекоммуникационных технологий и создания условий осуществления открытости и прозрачности деятельности органов управления.

Системообразующей составляющей в электронном управлении может служить только деятельность электронного правительства в направлении удовлетворения интересов и потребностей населения Украины.

Первым шагом на пути реализации Концепции целесообразно считать реализацию предложенных в ней на первом этапе разработок по созданию нормативной базы электронного управления с учетом международных стандартов, охватывающей все основные составляющие по формированию конечных и промежуточных результатов развития экономики, характеризующих качество жизни и благосостояния населения, удовлетворения его интересов, духовных и материальных потребностей.

На основе построения такой нормативной базы следует предусмотреть все шаги по созданию всех элементов информационно-телекоммуникационного сопровождения процессов управления достижением этих результатов, постепенно приближающихся к европейским и мировым стандартам.

Литература

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження КМУ № 2250-р від 13.12.2010. [Електронний ресурс] / Законодавство України, електронна база. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>

2. Статистичний щорічник України за 2010 рік. Державна служба статистики України. – К. : ТОВ “Август Трейд”, 2011. – 560 с.

УДК 339.187.62

О. О. ПРУТСЬКА

Вінницький національний аграрний університет

К. В. ЛОЗІНСЬКА

Вінницький кооперативний інститут

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЛІЗИНГОВИМИ ВІДНОСИНАМИ В АПК

Розглянуто переваги лізингу над іншими інструментами оновлення матеріально-технічної бази аграріїв, а також охарактеризовано механізм лізингових відносин.

The article reviews advantages of leasing over other instruments updating the material - technical base of agrarians, and characterized the mechanism of leasing.

Однією з найбільш складних проблем виходу аграрного сектора економіки з кризового стану є забезпечення технологічної потреби виробництва сільськогосподарської продукції сучасними технічними засобами механізації виробничих процесів, які довгий час не оновлювались.

Зменшення кількості техніки та зниження рівня її технічної готовності призвели у 2010 році до збільшення навантаження на трактори, зернозбиральні комбайни та інші машини. Оцінка стану технічного забезпечення аграрного виробництва свідчить, що основними сільськогосподарськими машинами товаровиробники забезпечені лише на 48–65 % до їх технологічної потреби. Близько 85 % основних видів техніки експлуатується поза амортизаційними строками, майже дві третини техніки має вік 20 і більше років. Якщо у 1991 р. в сільськогосподарських підприємствах на 1000 га приходилося 8 комбайнів та 14 тракторів, то на сьогодні – відповідно 5 і 10; на 100 га ріллі тракторів менше, ніж у Німеччині і Великобританії у 8 разів, Франції – у 7 разів [1].

Через технічні несправності та фізичне зношення щорічно незадіяні у польових роботах 25 – 35 % тракторів і комбайнів. Дво- або трикратне навантаження на трактори та комбайни призводить до продовження строків проведення польових робіт і, як наслідок, значних втрат врожаю, збільшує витрати на ремонт і технічне обслуговування. Так, середньосезонне навантаження на зернозбиральний комбайн в Україні в 2009 р. склало 245 га, а в ряді господарств південних і східних областей – 300–400 га, в той час як в країнах ЄС цей показник менший в 3–4 рази. На відміну від України, в цих країнах спостерігається стабілізація та навіть деяке зменшення кількісного складу деяких видів техніки, що пояснюється не лише насиченістю, високою якістю та постійним удосконаленням, а й підвищенням ефективності використання машин, пов'язаним у значній мірі з укрупненням фермерських господарств [1].

Постановка проблеми. У вирішенні проблеми забезпечення сільськогосподарських товаровиробників технічними засобами в найкоротші строки важливу роль відіграє лізингова діяльність, так як, лізинг виступає

тим фінансовим механізмом, що дає змогу аграріям придбати необхідне устаткування на умовах поступової сплати коштів.

Формування та розвиток лізингових відносин в Україні пов'язані з особливостями суто економічних умов відтворення, в яких конкуренція як основоположний принцип функціонування ринку стала домінуючою позицією у побудові абсолютної більшості механізмів реалізації соціально-економічних і економіко-правових відносин. Зміна економічних відносин на селі, реформування сільськогосподарських та інших підприємств АПК і перехід їх на ринкові умови господарювання, вимагають впровадження нової організації виробництва, застосування високопродуктивної техніки, енергозберігаючих технологій та відповідної системи фінансового забезпечення. Останнє потребує значних витрат фінансових і матеріальних ресурсів [2].

Аналіз останніх досліджень. Проблема забезпечення матеріально-технічного фонду аграріїв широко висвітлена в наукових працях Більського В.Г., Витвицької О.Д., Грицишиної М.І., Добіжі Н.В., Дороша І.Й., Олійника О.В. та ін. Дослідженням механізму лізингових відносин в Україні займалися такі науковці як Гайдук В.А., Дідур С.В., Гудима О.В., Мужук Н.І. Проблему розвитку лізингових послуг в аграрній сфері вивчали Денисенко П.А., Кузьмін В.В., Куліш Т.В., Руденко М.М. та ін. Зазначеними вченими досить глибоко досліджено питання підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств за рахунок використання лізингових послуг, досліджено механізм дії лізингових відносин, проте, слід зазначити, що існує ряд невирішених питань на рахунок застосування та удосконалення механізму лізингу в Україні.

Мета статті. Дослідити суть механізму лізингових відносин та переваги застосування лізингових послуг; висвітлити основні шляхи покращення застосування лізингу в Україні.

Результати. На сьогодні стрімкого розвитку набуло поширення використання аграріями різноманітних інструментів оновлення своєї матеріально-технічної бази. Не дивлячись на цей факт ринок лізингових послуг перебуває на стадії становлення і потребує подальшого свого розвитку та удосконалення. Зокрема, це стосується саме механізму лізингових відносин, в якому координуються всі аспекти діяльності суб'єктів лізингових відносин.

Лізинг – це економічний важіль забезпечення безперервності кругообігу основного капіталу в підприємствах з незадовільним економічним станом шляхом передачі їм у використання основних засобів, що належать іншому власнику на засадах терміновості, платності та з правом викупу протягом або в кінці обумовленого терміну використання. Слід зазначити, що лізинг вважається одним із найдоступніших і найшвидших інструментів покращення та оновлення технічної бази аграріїв. Доказом цього є беззаперечні переваги лізингу для лізингоодержувачів [1]:

- відсутня необхідність у стопроцентній оплаті об'єкта лізингу одразу;
- процедура оформлення лізингової угоди є простішою, ніж кредиту;
- відсутня необхідність пошуку застави;
- перевищення величини лізингових платежів над купівельною ціною обладнання є необтяжливою для лізингоотримувача, тому що вони сплачуються протягом всього терміну дії лізингової угоди ;
- лізинг сприяє підвищенню мобільності інвестиційного і фінансового планування;
- тимчасово вільні фінансові ресурси лізингоотримувача можна використати на інші цілі і тим самим розширити виробничі потужності;
- об'єкт лізингу не підлягає інфляційному впливу

Інтегруючим фактором різних видів лізингових операцій є механізм їх здійснення. Під терміном “механізм” розуміють систему або спосіб, що визначає порядок певного виду діяльності, деяких ланок та елементів, що приводять у дію [3, с. 355].

Механізм лізингових відносин – сукупність інструментів, важелів, а також відносин, які виникають між основними суб'єктами лізингу в процесі реалізації об'єкта лізингу.

Основою, на якій будуються економічні відносини між лізингодавцем та лізингодержувачем, є лізингові платежі. У світі застосовують два підходи до визначення суми лізингових платежів, які полягають у наступному: сума лізингових платежів покриває витрати на купівлю предмета; лізингу, а також інші можливі витрати лізингодавця (Австрія, Бельгія, Індонезія, Іспанія, Італія, Люксембург, Мексика, Німеччина, Нова Зеландія, Польща, Росія, Сінгапур, Франція); розмір лізингових платежів не повинен бути меншим за величину, встановлену у відсотковому відношенні до первісної вартості основного засобу. В Австралії, Великобританії, Гонконзі, Ірландії, Канаді, Нідерландах, США, Україні, Японії використовується 90 % відношення, що дістало назву “дев'яностопротцентний тест” [4, с. 20].

Спільними рисами функціонування лізингового механізму є [5]:

1. Для оперативного лізингу:
 - лізингодавець, надаючи майно у лізинг, передбачає, що він не відшкодує всю або більшу частину понесених витрат протягом строку дії договору з одним лізингокористувачем;
 - лізинговий договір укладається на термін, який значно менший за строк нормативної експлуатації основного засобу (фізичного зносу) або нормативів амортизації;
 - лізингодавець, як правило, несе ризики щодо втрати або псування майна;
 - по закінченню угоди предмет лізингу повертається лізингодавцю, який може здати його знову або продати. Лізингоодержувач не має переважного права на отримання у лізинг чи купівлю цього майна;
 - лізингова угода може бути розірвана достроково із застосуванням незначних штрафів.

2. Для фінансового лізингу:

- лізингоодержувач вибирає майно, що буде надаватися у лізинг, та його виробника. Лізингодавець купує обраний основний засіб та передає його у лізинг;
- лізингодавець відшкодує всю або більшу частину понесених витрат протягом строку дії договору з одним лізингокористувачем;
- лізинговий договір укладається на термін, який дорівнює або близький до строку нормативної експлуатації основного засобу (фізичного зносу) або нормативів амортизації;
- ризики щодо втрати або псування майна, його експлуатації, фізичного та морального зносу несе лізингоотримувач;
- лізингоотримувач, виконавши всі умови договору, стає власником предмету лізингу або має переважне право (опціон) на його купівлю.
- розірвання лізингової угоди передбачає значні штрафні санкції, які включають несплачену частину основної суми та проценти, завдані збитки, а також можливі додаткові витрати.

Організаційно-економічний механізм лізингу виступає як система інструментів і способів взаємодії між учасниками інвестиційного процесу на основі фінансової оренди (лізингу). У зв'язку із цим механізм лізингу передбачає наявність правової, організаційної, економічної і науково-методичної складових [6].

У країнах, що є членами Організації економічного співробітництва і розвитку, 20–30 % капіталовкладень фінансується через механізм лізингу, а тим часом як у країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою, в яких існує лізингова індустрія, на частку лізингу часто припадає від 3 до 15 %. Тому можна стверджувати, що лізинг у сучасних умовах став у провідних зарубіжних країнах однією із галузей економіки, що динамічно розвиваються, його частка становить 1/3 загального обсягу інвестицій. Це зумовлено не тільки тими перевагами, які закладені в самому лізингу як методі інвестування, але також і тим, що на етапі становлення лізингового бізнесу практично в усіх країнах держава надавала йому значну підтримку однаковою мірою як для лізингодавців, так і для лізингоодержувачів – поряд з податковими пільгами було введено механізм прискореної амортизації [6].

Слід зазначити, що державна політика реалізувала ряд заходів щодо покращення застосування механізму лізингових відносин за рахунок впровадження фінансового лізингу як одного із пріоритетних напрямів оновлення матеріально-технічної бази АПК. За даними Асоціації “Українське об'єднання лізингодавців” спільно з Держфінпослуг кількість укладених договорів фінансового лізингу в третьому кварталі 2011 р. збільшилась на 1530 (118 %) порівняно з аналогічним періодом минулого року і склала 2828 договорів. У вартісному вираженні, обсяг укладених договорів за третій квартал 2011 р. збільшився у порівнянні з минулим роком на 230 % і склав 4,400 млрд грн [7]. Крім того, КМУ у 2011 році збільшив статутний капітал НАК “Украагролізинг” на 88 % шляхом проведення додаткової емісії 3887609 шт. простих іменних акцій в бездокументній формі, номінальною вартістю 388,761 млн грн з метою збільшення обсягу технічних засобів для АПК з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу [8].

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що механізм дії лізингових відносин, хоч і перебуває на стадії свого становлення, проте, він має ряд переваг в порівнянні з іншими інструментами швидкісного оновлення матеріально-технічної бази сільгоспідприємств. Зокрема, це самостійність вибору клієнтом об'єкту лізингу, швидкість і якість лізингового обслуговування та прозорість лізингових платежів.

Ми вважаємо, що основними шляхами прискорення та покращення застосування лізингу в Україні є:

- удосконалення нормативно-правової бази регулювання лізингових відносин, зокрема, доцільним є визначення лізингу як окремої економічної категорії, а не ототожнювати його з орендою чи кредитом;
- збільшення дотаційного забезпечення аграрних підприємств в частині використання ними лізингу для оновлення матеріально-технічної бази;
- зменшення податкового навантаження особливо для малих аграрних підприємств, шляхом зниження податкових ставок на прибуток;
- звільнення лізингових фірм, які обслуговують АПК, від сплати податків на лізингові платежі протягом року;
- практикування цільового кредитування лізингових угод суб'єктів України під гарантії уряду.

Література

1. Сичов М. О. Оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / М. О. Сичов, Н. О. Шевченко // Економічні науки. Серія: Економіка сільськогосподарського підприємства. – 2010. – № 12. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>
2. Берлач Н. Шляхи вдосконалення державної політики в лізингових відносинах АПК України / Н. Берлач // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 9. – С. 219–221.
3. Гринчук Ю. С. Економічна природа та сутність лізингу в аграрному секторі економіки України / Ю. С. Гринчук // Агроінком. – 2005. – № 7. – С. 35–40.
4. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 2 / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Академія, 2001. – 848 с.
5. Международная практика лизинга : учеб. пособие / М. И. Лещенко, В. Е. Бочков, Ю. Н. Демин, Д. И. Кацыв / под ред. М. И. Лещенко. – М. : МГИУ, 2002. – 341 с.

6. Гудима О. В. Лізинг сільськогосподарської техніки в країнах з ринковою економікою / О. В. Гудима // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2005. – № 1. – С. 86–91.
7. Звіт про підсумки діяльності лізингодавців за III квартал 2011 року. Українське об'єднання лізингодавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leasing.org.ua>
8. КМУ увеличить уставний капітал НАК “Укragролізинг” на 88 %. НАК “Укragролізинг” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukragroleasing.com.ua>
9. Кобзар Т. О. Механізм формування лізингових відносин в аграрному секторі АПК [Електронний ресурс] / Т. О. Кобзар. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

УДК 338.242

Л. С. СИТНИК
Донецький національний університет

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ПІДПРИЄСТВА-БОРЖНИКА

Аналізуються особливості фінансово-економічних відносин підприємства-боржника з учасниками процесу відновлення його платоспроможності або ліквідації, обґрунтовано необхідність формування балансу їх інтересів.

The article analyses financial and economic relations of an enterprise-debtor with the participants of the process of reestablishing its solvency or liquidation. Then necessity of balancing their interests is well-grounded.

Постановка проблеми. Мотивом, що спонукає до будь-якої діяльності, є інтереси, які являються специфічними для суб'єктів майнових і виробничих відносин, що складаються при вирішенні подальшої участі підприємств, які знаходяться у кризовій ситуації.

Вітчизняні і зарубіжні автори – О.Ю. Рудченко, С.Ю. Ледомська, Ю. Бригхем, В.Ф. Беседін, Я.Я. Дяченко, В.І. Орехов, К.В. Балдін, М.П. Гапоненко, О.П. Жарковська, Б.Ю. Бродський, І.Б. Бродський акцентували увагу на необхідності формування балансу інтересів у взаємовідносинах неспроможного підприємства з партнерами-учасниками процесу банкрутства, що особливо актуально в умовах глобалізації бізнесу.

Зростанню ступеня глобалізації бізнесу сприяють такі чинники: 1) розвиток системи транспорту і зв'язку, що знижує витрати і робить міжнародну діяльність доступною; 2) через зростаючий вплив споживачів знижуються торговельні бар'єри, штучно створені для захисту інтересів неефективних вітчизняних виробників, і відкриваються національні ринки для імпорту; 3) створення сумісних підприємств збільшує концентрацію виробництва і обсяги продажів, що призводить до зниження витрат на розробку нових видів продукції у розрахунку на собівартість одиниці продукції. У свою чергу, глобалізація сприяє переносу виробництва в ті країни, де воно дешевше і менш законодавчих обмежень [1, с. 42]. Це призводить до підсилення конкурентної боротьби з вітчизняними підприємствами за ринок товарів (послуг) і може сприяти виникненню фінансової неспроможності і навіть банкрутства.

Мета статті – виявити особливості фінансово-економічних відносин підприємства-боржника з учасниками процесу відновлення його платоспроможності або ліквідації.

Основний матеріал дослідження. Антикризове управління є саме тою проблемою, в якій перехрещуються інтереси різних учасників процесу банкрутства підприємств. Система організацій дебіторів і кредиторів, органів управління і третіх осіб, які можуть взаємодіяти з підприємством боржником, представлена на рис. 1.

Взаємовідносини наведених організацій-учасників процесу банкрутства залежить від цілей, які вони переслідують. Основним завданням менеджерів (агентів) має бути підвищення добробуту акціонерів (власників підприємства), що означає максимальне підвищення ринкової ціни звичайних акцій підприємства. На практиці вони можуть переслідувати і інші цілі – задоволення особистих інтересів і підвищення свого добробуту або задоволення добробуту своїх співробітників і суспільства в цілому.

Для стимулювання і примушення менеджерів діяти в інтересах власників, запобігання як агентських конфліктів так і виникнення морального ризику для власників від самостійного прийняття рішень менеджерами в інтересах особистої вигоди акціонери мають нести агентські витрати. Можна визначити три основні категорії агентських витрат: 1) на аудит діяльності менеджерів і пряме їх примушення до коригування своїх дій; 2) на структурування підприємства для обмеження небажаної поведінки менеджерів; 3) що пов'язані з невикористаними можливостями із-за обмежень на дії менеджерів.

Аналіз практики впровадження заходів мотивації менеджерів дозволяє виділити деякі механізми. Серед них найбільш типові є: 1) пряме втручання акціонерів в оперативне керівництво підприємством; 2) загроза звільнення за рішенням акціонерів; 3) загроза поглинання компанії з наступним звільненням менеджерів [1, с. 49].

Однією з необхідних умов успішної діяльності підприємств, їх сталого фінансового стану є забезпечення відповідного рівня мотивації до праці робітників підприємства. Недооцінка або ігнорування прав і інтересів трудових колективів викликають негативні наслідки, загострюють соціальну напругу в суспільстві, вносять дестабілізуючий елемент в соціальне і політичне становище в країні.